

KATILIM BANKALARININ BAĞIMSIZ DENETİM RAPORLARININ İÇERİK ANALİZİ İLE İNCELENMESİ

Makale Bilgileri

Geliş Tarihi : 16.07.2024
Kabul Tarihi : 01.11.2024
Türü : Araştırma Makalesi
DOI Numarası : 10.55322/mbakis.1517451

Dr. Öğr. Üyesi Selin COŞKUN*

Bibliyografik Bilgiler

Coşkun, S. (2025). “Katılım Bankalarının Bağımsız Denetim Raporlarının İçerik Analizi İle İncelenmesi” *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi* (Yıl: 2025, Sayı : 74, Sayfa : 191-208) <https://doi.org/10.55322/mbakis.1517451>

ÖZ

Bu çalışmada temel amaç Türkiye’de faaliyette bulunan katılım bankalarının bağımsız denetim raporlarının içerik analizi ile denetçi kuruluş nezdinde değerlendirilmesidir. Bu çerçevede Türkiye’de faaliyette bulunan katılım bankalarının bağımsız denetim raporları üzerine bir inceleme gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kamu ve özel olmak üzere 6 katılım bankasına ait 2019-2023 yıllarına ait 30 adet bağımsız denetçi raporu içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Bağımsız denetim raporlarında bağımsız denetçi görüşleri, kilit denetim konuları, kilit denetim konuları ele alınış şekilleri, denetim ücretleri, denetçi büyüklüğü gibi konu başlıkları incelenmiştir. Çalışma sonucunda bankalara yönelik olumlu denetçi görüşünün hâkim olduğu, sınırlı verilen denetçi görüş dayanaklarının temel sebebinin ise bankaların ayırmış olduğu karşılıkların ilgili mevzuat ve muhasebe standartları ilkelerine aykırı bir şekilde sunulmasından dolayı olduğu tespit edilmiştir. Bankalara denetim hizmeti veren denetim firmalarının tamamının 4 büyük olarak ifade edilen denetim firmalarından oluştuğu

* Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Ahmetli Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Bölümü, Manisa, Türkiye, selin.coskun@cbu.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8114-5137>.

tespit edilmiştir. Denetçiler tarafından en çok belirlenen kilit denetim konusu ise “TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı” kapsamında “finansal varlıklara ilişkin sınıflama, ölçüm ve değer düşüklüğünün finansal tablolara alınması ve açıklamalar” başlıklı konu olduğu görülmüştür. Bankaların en çok denetim ücretini raporlama dönemine ait denetim hizmetleri için ödedikleri belirlenmiştir. Çalışmada katılım bankalarına denetim hizmeti veren denetim firmalarının daha çok sorumlu denetçi olarak erkek denetçi atadıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Katılım Bankaları, Bağımsız Denetim Raporları, Denetim Firmaları

Jel Kodu: G21, M40, M41, M42

EXAMINING THE INDEPENDENT AUDIT REPORTS OF PARTICIPATION BANKS WITH CONTENT ANALYSIS

ABSTRACT

The main purpose of this study is to evaluate the independent audit reports of participation banks operating in Turkey by the auditor institution through content analysis. In this context, an examination was carried out on the independent audit reports of participation banks operating in Turkey. In the study, 30 independent auditor reports belonging to 6 participation banks, public and private, between 2019 and 2023 were examined using the content analysis method. Topics such as independent auditor opinions, key audit issues, ways of handling key audit issues, audit fees, auditor size were examined in the independent audit reports. As a result of the study, it was determined that the positive auditor opinion towards the banks was dominant, and the main reason for the limited auditor opinion bases was that the provisions set aside by the banks were presented in violation of the principles of the relevant legislation and accounting standards. It has been determined that all audit firms that provide audit services to banks consist of audit firms referred to as the Big 4. It was observed that the key audit issue most frequently identified by auditors was the subject titled “Classification, measurement and recognition of impairment and disclosures regarding financial assets” within the scope of “TFRS 9 Financial Instruments Standard”. It was determined that banks paid the most audit fees for audit services during the reporting period. In the study, it was determined that audit firms providing audit services to participation banks mostly appointed male auditors as responsible auditors.

Keywords: Participation Banks, Independent Audit Reports, Audit Firms

Jel Code: G21, M40, M41, M42

1. GİRİŞ

İktisadi hayat içerisinde işletmelerin yerine getirdikleri fonksiyonlar itibari ile önemli bir yeri vardır. Bununla birlikte değişen ihtiyaçlar hızla gelişen teknoloji işletme faaliyetlerini de çeşitlendirmiştir. Bu bağlamda işletmeler faaliyetlerini etkili bir şekilde sürdürebilmek ve ilişki içerisinde buldukları gruplara güven verebilmek için etkin kararlar almaları gerekmektedir. İşletmelerin etkin kararlar alabilmeleri için işletme faaliyetleri sonucu oluşan finansal bilgilerin doğru ve güvenilir olması gerekmektedir. Bu bilgilere belirli bir oranda güvence veren mekanizma, muhasebe denetimi (Yaylalı, 2024: 81) olarak ifade edilmekle birlikte bu süreç bağımsız denetimi de kapsamaktadır. Bu çerçevede bağımsız denetimin temel amacı, denetim standartları çerçevesinde tarafsız, güvenilir ve şeffaf bir şekilde denetim faaliyeti sürdürülen işletmelerin mali tablolarında sunulan bilgilerin ilgili muhasebe standartlarına göre uygunluğunu kontrol edilmesi olarak ifade edilmektedir (Bozkurt, 2006; Karyağdı ve Koca, 2022:150). Bağımsız denetim süreci müşteri kabulü, denetim planlaması, sektör ve müşteri hakkında bilgi sağlama, risk değerlendirme, denetim programının düzenlemesi, denetim faaliyetinin sürdürülmesi (Güredin, 2010: 184-197; Bakan ve Dursun, 2020:57) bağımsız denetim raporunun ve denetim görüşünün oluşturulmasını içermektedir. Denetim sürecinin şeffaf ve gerçeği yansıtması için denetim faaliyetini yerine getiren bağımsız denetçinin tarafsız ve bağımsız olması gerekmektedir. Bununla birlikte bağımsız denetimde, denetim işlevini yerine getiren bağımsız denetim firmaları tarafından bir döneme ilişkin yapılan denetim faaliyeti sonunda denetime tabii tutulan işletmenin durumuna ilişkin görüşler açıklanmaktadır. Bu görüşlerin denetim faaliyeti sonunda işletmenin finansal durumuna ilişkin gerçek, bağımsız ve tarafsız görüşlerden oluşması gerekmektedir. Bu doğrultuda, Aydın & Çürük (2017), bağımsız denetçinin üzerine düşen yükümlülükleri; “*finansal tablolarda gerçeğe uygun sunum yapılıp yapılmadığının tespiti, denetim raporunun tarihi ve denetçinin bilanço tarihinden sonraki olaylara ilişkin sorumlulukları, denetim raporunun şekli ve kapsamına ilişkin sorumluluklar, finansal tablolardaki ilave bilgilere ilişkin sorumluluklar, finansal tablolar hakkında görüş*” oluşturulması olarak sınıflandırmıştır. Diğer yandan, Dünyada denetim faaliyetlerinin bağımsız bir şekilde yapılmadığı dönemlerde literatürde “denetim görüş alış-verişi” olarak ifade edilen (opinion shopping) denetim firması ile denetlenen firma arasında karşılıklı anlaşma gibi kabul edilen görüşler oluşmuş, bunun sonucunda birçok muhasebe skandalları ortaya çıkmıştır. Bu durum ülkeler için ekonomik krizlere neden olmuştur. Yakın tarihte ABD’de meydana gelen Enron skandalı bu duruma örnektir (Yaşar, 2015:1). Bu bağlamda etkili bir bağımsız denetim faaliyeti finansal tablolarda sunulan bilgilerin kalitesine önemli bir güvence sunmaktadır. Bu durum işletme ile ilişki içerisinde yer alan ilgi gruplarına işletme hakkında verecekleri kararlar için makul seviyede güven sağlamaktadır (Blandón & Bosch, 2013, 118-119). Güven düzeyinin artırılması işletmeler üzerine gerçekleştirilen bağımsız denetim faaliyetinin kalitesini önemli bir konu haline getirmektedir. Bu çerçevede bağımsız denetim kalitesi akademik yazınında denetim kalitesinin ölçülmesi için çok farklı bakış açıları sunulmaktadır. Alan yazınında denetim kalitesinin tespit edilmesinde; işletme büyüklüğü, işletme yaşı, denetçi büyüklüğü, denetim ücretleri, iç kontrol yapısı, denetçi cinsiyet faktörü gibi unsurlar sıklıkla kullanılmaktadır (Akçay ve Bilen, 2018, Ada ve Yardımcıoğlu, 2021, De Fond ve Zhang, 2013, Erdoğan ve Kutay, 2016).

Bağımsız denetim faaliyetinin tamamlanmasının ardından oluşan denetim raporlarında denetçi görüşü ve görüş dayanakları, önemli ve dikkat çeken hususlar, kilit denetim konuları gibi başlıklar yer almaktadır. Bu başlıklar denetim faaliyeti sonucunda işletme hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Bağımsız

denetim faaliyeti önceden belirlenmiş evrensel standartlar ve ilkeler çerçevesinde gerçekleşmektedir. Bununla birlikte denetim firması kaynaklı geçmişte yaşanmış güven zedeleyici usulsüzlükler sonucu denetim kalitesinin artırılmasına yönelik yetkili kuruluşlar ve hükümetler nezdinde birçok çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu çerçevede denetim firmalarının denetim faaliyetleri de üst kuruluşlar tarafından denetlenmektedir.

Katılım bankaları Türkiye’de finans sektörü içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Birçok yabancı sermayeli, kamu ve özel sektör teşebbüsü katılım bankası şu an faaliyetlerini sürdürmektedir. Katılım bankalarının BDDK ve SPK kapsamında faaliyetleri sürekli olarak denetlenmektedir. Katılım bankaları konvansiyonel bankaların yanında mudiler ve kredi talebinde bulunanlar için alternatif birçok ürün ve hizmet sunmaktadırlar. Katılım bankalarının yürütmüş oldukları faaliyetlerinde zorunlu olarak bağımsız denetçi tarafından denetlenmesi gerekmektedir. Bu çalışmada temel amaç Türkiye’de faaliyette bulunan katılım bankalarının bağımsız denetim raporlarının içerik analizi yöntemiyle incelenmesidir.

2. LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Literatür taraması sonuçları araştırmaların sıklıkla kilit denetim konuları, denetçi görüş dayanakları, denetçi cinsiyeti, denetim ücretleri gibi çalışma alanlarına dayandığı göstermektedir. Bu çerçevede Yaşar ve Çetin (2023) tarafından yapılan çalışmada BIST’te işlem gören 379 şirketin 2017-2021 yıllarına ilişkin denetim raporları denetçi cinsiyeti yönünden araştırılmıştır. Ayrıca çalışmada denetim firması türü, denetçi görüşü, kilit denetim konularının sayıları da incelenmiştir. Çalışmada erkek denetçilerin oranı %85 olduğu, kadın denetçilerin oranının ise %15 olduğu tespit edilmiştir.

Özveren ve Türel (2021) tarafından 2016-2020 yılları arasına ait 2449 şirketin denetim raporları analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda şirketlerin %57 oranında 4 büyük tarafından denetlendiği, bu denetim firmalarında kadın denetçi oranının %79 olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada verilen denetçi görüşlerinin %89’u olumlu görüş olduğu tespit edilmiştir.

Ayanoğlu ve Dölen (2020) tarafından yapılan çalışmada 2017-2018 yılları arasında BIST’te işlem gören 486 şirketin sınırlı görüş dayanakları incelenmiştir. Çalışmada en çok sınırlı görüş dayanağı olarak iştirakler konusu belirlenmiştir.

Akdoğan vd. (2018), tarafından yapılan çalışmada BIST’te işlem gören 511 şirketin 2014-2016 yılları arası bağımsız denetçi görüş ve dayanakları incelenmiştir. Yapılan çalışmada “işletme sürekliliği, alacakların tahsilatı” konularının en çok belirlenen sınırlı görüş dayanağı olduğu tespit edilmiştir.

Akdoğan (2020) tarafından yapılan başka bir araştırmada BIST’te kayıtlı 517 şirketin 2017-2018 yıllarına ait verilerini kapsayan çalışmada denetçi görüşleri ve görüş dayanakları, denetim firmalarının dağılımı analiz edilmiştir. Çalışmada tespit edilen olumlu görüş %90’dır. Şartlı görüş ve görüş bildirmekten kaçınma %10 olarak tespit edilmiştir. Denetim firmalarının dağılımında 4 büyüklerin yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir. Sınırlı görüş dayanakları olarak ise çoğunlukla “değerleme, değer düşüklüğü ve karşılıklar” konuları olduğu tespit edilmiştir.

Carson vd. (2006) tarafından yapılan çalışmada Avustralya Borsasında kayıtlı şirketlerin 1996-2003 yılları arasındaki denetim raporları analiz edilmiştir. Çalışmada verilen görüşlerin %95 oranında olumlu görüşten oluştuğu tespit edilmiştir (Özveren ve Türel, 2021). Diğer yandan literatürde katılım bankalarına yönelik sınırlı sayıda yapılmış çalışmalar da bulunmaktadır. Bu doğrultuda;

Yanık ve Erden (2022) tarafından yapılan çalışmada bağımsız denetim faaliyeti çerçevesinde katılım bankalarının finansal tablolarının “İslami bankacılık prensiplerine” uygunluğu incelenmiştir. Araştırma sonucunda hesap kalemlerinin finansal tablo dipnot ve açıklamalarında farklılıklar tespit edilmiştir.

Keleş (2022) tarafından yapılan çalışmada ise TKBB kayıtlı bankaların 2021 yılına ait bağımsız denetçi raporları içerik analiz ile incelenmiştir. Yapılan çalışmada olumlu denetçi görüşünün yoğunlukta olduğu, denetçilerin bankaları için “*finansal varlıklara ilişkin sınıflama, ölçüm ve değer düşüklüğü*” konusu kilit denetim konusu olarak belirledikleri sonucuna ulaşmışlardır.

3. ÇALIŞMANIN AMACI, KAPSAMI VE YÖNTEMİ

3.1. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada temel amaç Türk finans sektörü içerisinde önemli bir yeri olan katılım bankalarının bağımsız denetim raporlarında yer alan denetçi görüşleri ve dayanakları, kilit denetim konuları, kilit denetim konularının ele alınış şekilleri, denetim ücretleri, denetçi büyüklüğü gibi konu başlıkları üzerinden analiz edilmesidir. Katılım bankalarının faaliyetlerinin bir yönüyle bağımsız denetim raporları üzerinden ortaya konulmasıdır. Bu çerçevede araştırma soruları aşağıdaki gibi oluşturulmuştur;

AS 1: Katılım bankaları için denetçiler tarafından sıklıkla en çok bildirilen denetçi görüşü nedir?

AS 2: Katılım bankaları için denetçiler tarafından bildirilen olumlu görüş dışında görüş dayanağına ilişkin öne çıkan konu başlığı nedir?

AS 3: Katılım bankalarının denetim firmalarından öncelikli olarak aldıkları hizmet alanları hangileridir?

AS 4: Katılım bankaları denetim firmalarından almış oldukları hizmetlere ilişkin en çok ücreti hangi hizmet için ödemişlerdir?

AS 5: Denetçiler tarafından katılım bankaları için öncelikli olarak belirlenen kilit denetim konuları hangileridir?

AS 6: Katılım bankalarına hizmetler hangi denetim firmaları tarafından sağlanmaktadır?

AS 7: Katılım bankalarına hizmet sunan sorumlu denetçi cinsiyet dağılımı nasıl gerçekleşmiştir?

3.2. Çalışmanın Kapsamı ve Yöntemi

Çalışmada ikincil veri analiz yöntemi kullanılarak araştırmanın amacı doğrultusunda BDDK kayıtlı katılım bankaları üzerine bir inceleme yapılmıştır. BDDK’ya hali hazırda kayıtlı 9 katılım bankası bulunmaktadır. Bu bankaların 3 tanesi dijital olarak faaliyetlerini sürdürmekte olup sadece 2023 yılına ait verileri bulunmaktadır. Bu sebeple bu üç banka çalışmaya dâhil edilmemiştir. Araştırma katılım bankalarının 2019 ve 2023 yılları arasında yayınlanmış oldukları toplam 30 bağımsız denetim raporu üzerine

nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Akdoğan (2020), Özveren ve Türel (2021), Yaşar ve Çetin (2023) tarafından yapılan benzer çalışmalarda da bu araştırma-da kullanılan yöntemin benimsendiği görülmüştür.

Çalışmada bağımsız denetim raporları bankaların web sayfalarındaki yatırımcı ilişkileri kısmında yer alan bölümden elde edilmiştir. Denetim raporlarında denetçi görüşleri, denetçi görüş dayanakları, kilit denetim konuları ve denetçilerin mesleki muhakemesine göre ele alınış şekilleri, ödenen denetim ücretlerinin dağılımı, denetim faaliyetini yerine getiren denetçi büyüklüğü ve sorumlu denetçi cinsiyeti gibi başlıklar incelenmiştir. Araştırma verileri, ilk öncelikle çalışma kapsamındaki bankaların denetim raporları üzerinden, ilgili yıllar için yukarıda açıklanan başlıklar çerçevesinde ayrı ayrı değerlendirilmiş daha sonra katılım bankacılığı sektörü için bütünsel bir kesit sunulmaya çalışılmıştır.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI

Banka bazında bağımsız denetim raporu üzerine içerik analizi yöntemi kullanılarak elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Tablo 1: Albaraka Türk A.Ş. Bağımsız Denetim Raporları Analizi

Yıllar	Kilit Denetim Konuları				
2023	Krediler ve alacaklara ilişkin beklenen kredi zarar karşılığı				
2022					
2021					
2020	“TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı” kapsamında “finansal varlıklara ilişkin sınıflama, ölçüm ve değer düşüklüğünün finansal tablolara alınması ve açıklamalar”				
2019					
Denetim Ücretleri	2023	2022	2021	2020	2019
Raporlama dönemine ait bağımsız denetim	11.525.000	4.870.000	2.514.000	2.083.000	Bilgi Yok
Vergi danışmanlık hizmetlerine ilişkin ücretler	170.000	115.000	185.000	147.000	Bilgi Yok
Diğer güvence hizmetlerinin ücreti	425.000	1.150.000	1.945.000	0	Bilgi Yok
Bağımsız denetim dışı diğer hizmetlerin ücreti	0	0	450.000	0	Bilgi Yok
Denetim Firması	PWC	PWC	EY	EY	EY
Denetçi Cinsiyeti	Kadın	Kadın	Erkek	Erkek	Erkek
Denetçi Görüşleri	Sınırlı	Sınırlı	Sınırlı	Olumlu	Olumlu

Albaraka Türk Katılım Bankasına ait yukarıdaki veriler değerlendirildiğinde sınırlı denetim görüşünün 5 yılda ağırlıkta olduğu görülmektedir. Denetçilerin sınırlı görüş dayanağı açıklamaları incelediğinde

“BDDK Muhasebe ve Finansal Raporlama Mevzuatı gereklilikleri dışında kısmı geçmiş dönemler içerisinde, 3.413.000 bin TL tutarındaki kısmı ve cari yılda ayrılmış olan toplam 5.213.000 bin TL tutarında serbest karşılık” olduğu açıklanmıştır. Bankanın ödemiş olduğu raporlama dönemine ait bağımsız denetim ücreti yıllar itibari ile artarken diğer güvence hizmetlerine ilişkin ödemiş olduğu denetim ücretlerinde azalma söz konusudur. Banka bağımsız denetim hizmetini 4 büyük olarak ifade edilen denetim şirketlerinden almıştır. Bankaya hizmet sunan sorumlu denetçiler genel olarak erkek denetçidir. İncelenen 2019-2023 yılları arasında denetçiler tarafından 2 farklı konu kilit denetim konusu olarak belirlenmiştir. Denetçiler özellikle “TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı” kapsamında “finansal varlıklara ilişkin sınıflama, ölçüm ve değer düşüklüğünün finansal tablolara alınması ve açıklamaları” kilit denetim alanı olarak belirlemiştir.

Tablo 2: Emlak Katılım Bankası A.Ş. Bağımsız Denetim Raporları Analizi

Yıllar	Kilit Denetim Konuları				
2023	Krediler ve alacaklara ilişkin beklenen kredi zarar karşılığı				
2022	“TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı” kapsamında “finansal varlıklara ilişkin sınıflama, ölçüm ve değer düşüklüğünün finansal tablolara alınması ve açıklamalar”				
2021					
2020					
2019	Kredilere İlişkin Değer Düşüklüğü				
Denetim Ücretleri	2023	2022	2021	2020	2019
Raporlama dönemine ait bağımsız denetim	7.608.000	1.134.000	908.000	743.000	Bilgi Yok
Vergi danışmanlık hizmetlerine ilişkin ücretler	0	0	0	0	Bilgi Yok
Diğer güvence hizmetlerinin ücreti	0	0	0	0	Bilgi Yok
Bağımsız denetim dışı diğer hizmetlerin ücreti	0	0	0	0	Bilgi Yok
Denetim Firması	PWC	EY	EY	EY	KPMG
Denetçi Cinsiyeti	Kadın	Erkek	Erkek	Erkek	Erkek
Denetçi Görüşleri	Sınırlı	Sınırlı	Olumlu	Olumlu	Olumlu

Emlak Katılım Bankasına ait yukarıdaki veriler incelendiğinde olumlu denetim görüşünün 5 yılda ağırlıkta olduğu görülmektedir. Denetçilerin sınırlı görüş dayanağı açıklamaları incelediğinde ise “TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıkların muhasebeleştirme kriterlerini karşılamayan serbest karşılığına ait ertelenmiş vergi” ile ilgili olduğu tespit edilmiştir. Bankanın ödemiş olduğu raporlama dönemine ait bağımsız denetim ücreti yıllar itibari ile arttığı görülmektedir. Diğer yandan bankanın “vergi danışmanlık hizmetleri, diğer güvence hizmetleri, bağımsız denetim dışı diğer” hizmetleri almadığı gö-

rılmektedir. Banka bağımsız denetim hizmetini 4 büyük olarak ifade edilen denetim şirketlerinden EY denetim firmasından almıştır. Bankaya hizmet sunan sorumlu denetçiler genel olarak erkek denetçidir. İncelenen yılları arasında denetçiler tarafından 3 farklı konu kilit denetim konusu olarak belirlenmiştir. Denetçiler 2020, 2021, 2022 yıllarında “TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı” kapsamında “finansal varlıklara ilişkin sınıflama, ölçüm ve değer düşüklüğünün finansal tablolara alınması ve açıklamaları” kilit denetim alanı olarak belirlemiştir. Diğer yıllarda krediler ilişkin konular kilit denetim konuları içerisinde yer almıştır.

Tablo 3: Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş. Bağımsız Denetim Raporları Analizi

Yıllar	Kilit Denetim Konuları				
2023	“TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı” kapsamında “finansal varlıklara ilişkin sınıflama, ölçüm ve değer düşüklüğünün finansal tablolara alınması ve açıklamalar”				
2022					
2021					
2020					
2019	Türev Finansal Araçlar				
Denetim Ücretleri	2023	2022	2021	2020	2019
Raporlama dönemine ait bağımsız denetim	37.907.000	12.083.000	6.711.000	4.177.000	Bilgi Yok
Vergi danışmanlık hizmetlerine ilişkin ücretler	0	0	0	0	Bilgi Yok
Diğer güvence hizmetlerinin ücreti	659.000	210.000	1.274.000	944.000	Bilgi Yok
Bağımsız denetim dışı diğer hizmetlerin ücreti	0	0	0	0	Bilgi Yok
Denetim Firması	EY	EY	EY	EY	EY
Denetçi Cinsiyeti	Erkek	Erkek	Erkek	Erkek	Erkek
Denetçi Görüşleri	Olumlu	Olumlu	Olumlu	Olumlu	Olumlu

Kuveyt Türk Katılım Bankasına ait yukarıdaki verileri analiz edildiğinde denetçiler tarafından açıklanan görüş 5 yıl içinde olumlu denetim görüşüdür. Bankanın ödemiş olduğu raporlama dönemine ait bağımsız denetim ücreti yıllar itibari ile artmıştır. Özellikle 2023 yılında ödenen ücretin bir önceki yıla göre artış değeri oldukça yüksektir. Bu yılda denetçi değişikliği yoktur. Diğer yandan bankanın “vergi danışmanlık hizmetleri ve bağımsız denetim dışı diğer hizmetler”e ilişkin bir hizmet almadığı görülmektedir. Banka bağımsız denetim hizmetini 4 büyük olarak ifade edilen denetim şirketlerinden EY denetim firmasından almıştır. Bankaya hizmet sunan sorumlu denetçiler genel olarak erkek denetçi olduğu görülmektedir. İncelenen yıllar arasında denetçiler tarafından 2 farklı konu kilit denetim konusu olarak belirlenmiştir. Denetçiler en çok “TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı” kapsamında “finansal var-

lıklara ilişkin sınıflama, ölçüm ve değer düşüklüğünün finansal tablolara alınması ve açıklamaları” kilit denetim alanı olarak belirledikleri görülmektedir.

Tablo 4: Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. Bağımsız Denetim Raporları Analizi

Yıllar	Kilit Denetim Konuları				
2023	İtfa edilmiş maliyetiyle ölçülen kredilere ilişkin değer düşüklüğü				
2022					
2021	“TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı” kapsamında “finansal varlıklara ilişkin sınıflama, ölçüm ve değer düşüklüğünün finansal tablolara alınması ve açıklamalar”				
2020					
2019					
Denetim Ücretleri	2023	2022	2021	2020	2019
Raporlama dönemine ait bağımsız denetim	4.500.000	2.477.000	1.090.000	954.000	Bilgi Yok
Vergi danışmanlık hizmetlerine ilişkin ücretler	0	0	300.000	213.000	Bilgi Yok
Diğer güvence hizmetlerinin ücreti	315.000	195.000	143.000	0	Bilgi Yok
Bağımsız denetim dışı diğer hizmetlerin ücreti	0	0	0	0	Bilgi Yok
Denetim Firması	KPMG	KPMG	EY	EY	EY
Denetçi Cinsiyeti	Erkek	Erkek	Erkek	Erkek	Erkek
Denetçi Görüşleri	Sınırlı	Sınırlı	Olumlu	Olumlu	Olumlu

Türkiye Finans Katılım Bankasına ait yukarıdaki veriler analiz edildiğinde denetçiler tarafından 2019 ile 2021 yılları arasında olumlu görüş bildirilmiştir. 2023 ve 2022 yılları için ise sınırlı görüş bildirilmiştir. Denetçiler tarafından 2023 ve 2022 yılları için bildirilen sınırlı görüş dayanağı “*BDDK Muhasebe ve Finansal Raporlama Mevzuatı hükümleri dışında, Banka yönetimi tarafından ekonomide ve piyasalarda meydana gelebilecek olumsuz gelişmelerin olası etkileri nedeniyle*” ayırmış oldukları karşılık tutarları gösterilmiştir. Diğer yandan bankanın ödemiş olduğu raporlama dönemine ait bağımsız denetim ücreti yıllar itibari ile artmıştır. Bankanın “bağımsız denetim dışı diğer hizmetler”e ilişkin bir hizmet almadığı görülmektedir. Banka bağımsız denetim hizmetini daha çok 4 büyük olarak ifade edilen denetim şirketlerinden EY denetim firmasından almıştır. Bankaya hizmet sunan sorumlu denetçilerin tüm yıllarda erkek denetçi olduğu görülmektedir. İncelenen yılları arasında denetçiler tarafından 2 farklı konu kilit denetim konusu olarak belirlenmiştir. Denetçiler 2019 ile 2021 yılları için “TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı” kapsamında “finansal varlıklara ilişkin sınıflama, ölçüm ve değer düşüklüğünün finansal tablolara alınması ve açıklamaları” kilit denetim alanı olarak belirlerken, 2022 ve 2023 yılları için “itfa edilmiş maliyetiyle ölçülen kredilere ilişkin değer düşüklüğü” konusunu kilit denetim alanı olarak açıkladıkları tespit edilmiştir.

Tablo 5: Vakıf Katılım Bankası A.Ş. Bağımsız Denetim Raporları Analizi

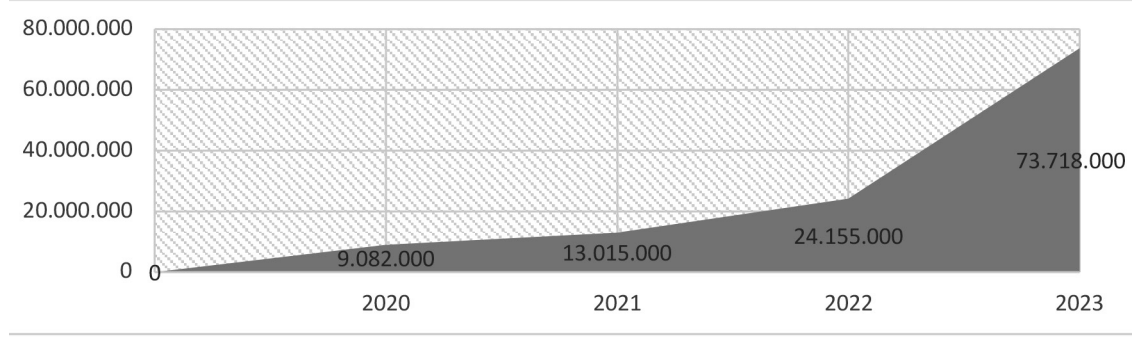
Yıllar	Kilit Denetim Konuları				
2023	Bilgi Teknolojileri Denetimi				
2022	“TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı” kapsamında “finansal varlıklara ilişkin sınıflama, ölçüm ve değer düşüklüğünün finansal tablolara alınması ve açıklamalar”				
2021					
2020					
2019					
Denetim Ücretleri	2023	2022	2021	2020	2019
Raporlama dönemine ait bağımsız denetim	4.425.000	1.780.000	1.060.000	692.000	Bilgi Yok
Vergi danışmanlık hizmetlerine ilişkin ücretler	0	0	0	0	Bilgi Yok
Diğer güvence hizmetlerinin ücreti	0	0	140.000	0	Bilgi Yok
Bağımsız denetim dışı diğer hizmetlerin ücreti	0	0	0	0	Bilgi Yok
Denetim Firması	Deloitte	EY	EY	EY	EY
Denetçi Cinsiyeti	Kadın	Erkek	Erkek	Kadın	Kadın
Denetçi Görüşleri	Sınırlı	Sınırlı	Olumlu	Olumlu	Olumlu

Vakıf Katılım Bankasına ait yukarıdaki veriler değerlendirildiğinde denetçiler tarafından 2019 ile 2021 yılları arasında olumlu görüş bildirilmiştir. 2023 ve 2022 yılları için ise sınırlı görüş bildirilmiştir. Denetim faaliyetini yerine getiren sorumlu denetçi ağırlıklı olarak kadın denetçidir. Denetim hizmeti EY bağımsız denetim firmasından alınmıştır. Denetçiler 2023 ve 2022 yılları için sınırlı denetim görüşü bildirmişlerdir. Bildirilen sınırlı görüş dayanakları incelendiğinde; “Banka yönetimi tarafından ekonomide ve piyasalarda meydana gelebilecek olumsuz gelişmelerin olası etkileri nedeniyle ayrılmış olan tutarların “TMS 37 Karşılıklar, Koşullu Borçlar ve Koşullu Varlıklar”ın muhasebeleştirme kriterlerini” karşılamaması olarak açıklanmıştır. Diğer yandan bankanın ödemiş olduğu raporlama dönemine ait bağımsız denetim ücreti yıllar itibari ile diğer katılım bankalarında olduğu gibi artmıştır. Bankanın diğer güvence hizmetleri dışında almış olduğu denetim ve danışmanlık hizmeti ücreti yoktur. İncelenen yıllar arasında denetçiler tarafından 2 farklı konu kilit denetim konusu olarak belirlenmiştir. Denetçiler 2019 ile 2022 yılları arası için “TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı” kapsamında “finansal varlıklara ilişkin sınıflama, ölçüm ve değer düşüklüğünün finansal tablolara alınması ve açıklamaları”nı kilit denetim alanı olarak açıklamışlardır. 2023 yılı için ise kilit denetim konusu “Bilgi Teknolojileri Denetimi” olarak belirlenmiştir. Bağımsız denetçi mesleki muhakemesine göre “Bilgi Teknolojileri” kilit denetim konusunu ele alırken; Bankanın bilgi sistemlerinin kontrol edilerek, veri oluşumu ve iletişiminin nasıl sağlandığının incelendiğini bu çerçevede “Erişim Güvenliği, Değişiklik Yönetimi ve Veri Merkezi ve Ağ Operasyonları” alanlarına odaklanıldığını açıklamıştır. Diğer yandan bankanın verilerinin gizliliği önemli bir alan olması sebebiyle risk bazlı denetim planında bu konunun önceliklendirildiği belirtilmiştir.

Tablo 6: Ziraat Katılım Bankası A.Ş. Bağımsız Denetim Raporları Analizi

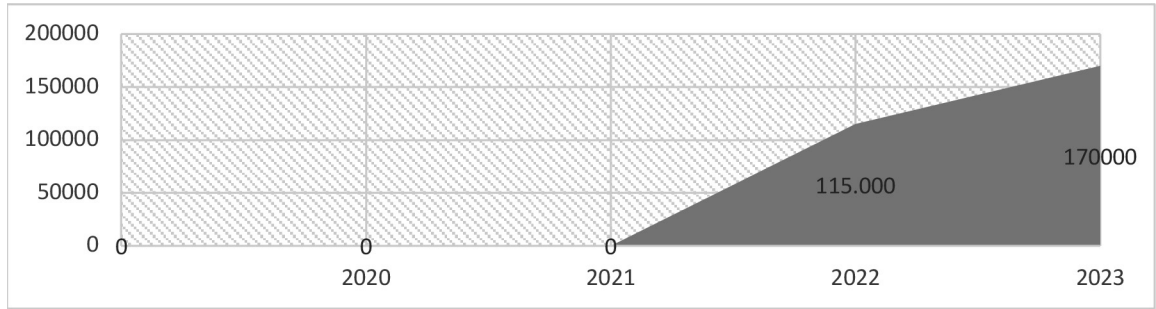
Yıllar	Kilit Denetim Konuları				
2023	Krediler ve alacaklara ilişkin beklenen kredi zarar karşılığı				
2022					
2021					
2020					
2019	İtfa edilmiş maliyetiyle ölçülen kredilere ilişkin değer düşüklüğü				
Denetim Ücretleri	2023	2022	2021	2020	2019
Raporlama dönemine ait bağımsız denetim	7.753.000	1.811.000	732.000	433.000	Bilgi Yok
Vergi danışmanlık hizmetlerine ilişkin ücretler	0	0	0	0	Bilgi Yok
Diğer güvence hizmetlerinin ücreti	437.000	269.000	39.000	39.000	Bilgi Yok
Bağımsız denetim dışı diğer hizmetlerin ücreti	0	0	0	0	Bilgi Yok
Denetim Firması	PWC	PWC	PWC	PWC	KPMG
Denetçi Cinsiyeti	Kadın	Kadın	Kadın	Kadın	Erkek
Denetçi Görüşleri	Sınırlı	Sınırlı	Olumlu	Sınırlı	Sınırlı

Ziraat Katılım Bankasına ait yukarıdaki veriler incelendiğinde denetçiler tarafından 2021 yılı hariç bağımsız denetçi görüşü olarak sınırlı görüş verildiği görülmektedir. Sınırlı görüş dayanakları incelendiğinde; bankanın ayırmış oldukları karşılıkların belirli bir kısmının “*BDDK Muhasebe ve Finansal Raporlama Mevzuatı gereklilikleri dışında*” olduğu açıklanmıştır. Diğer yandan bankada incelenen tüm yıllarda denetim faaliyetini yerine getiren sorumlu denetçi kadın denetçidir. Denetim hizmeti 4 yıl içinde PWC bağımsız denetim firmasından yerine getirilmiştir. Bununla birlikte bankanın ödemiş olduğu raporlama dönemine ait bağımsız denetim ücreti yıllar itibari ile diğer katılım bankalarında olduğu gibi artmıştır. Bankanın diğer güvence hizmetleri dışında almış olduğu denetim ve danışmanlık hizmeti ücreti yoktur. İncelenen yılları arasında denetçiler tarafından 2 farklı konu kilit denetim konusu olarak belirlenmiştir. Denetçiler 2020 ile 2023 yılları arasında “Krediler ve alacaklara ilişkin beklenen kredi zarar karşılığı” konusunu kilit denetim alanı olarak açıklamışlardır. 2019 yılı için ise kilit denetim konusu “İtfa edilmiş maliyetiyle ölçülen kredilere ilişkin değer düşüklüğü” olarak belirlenmiştir.

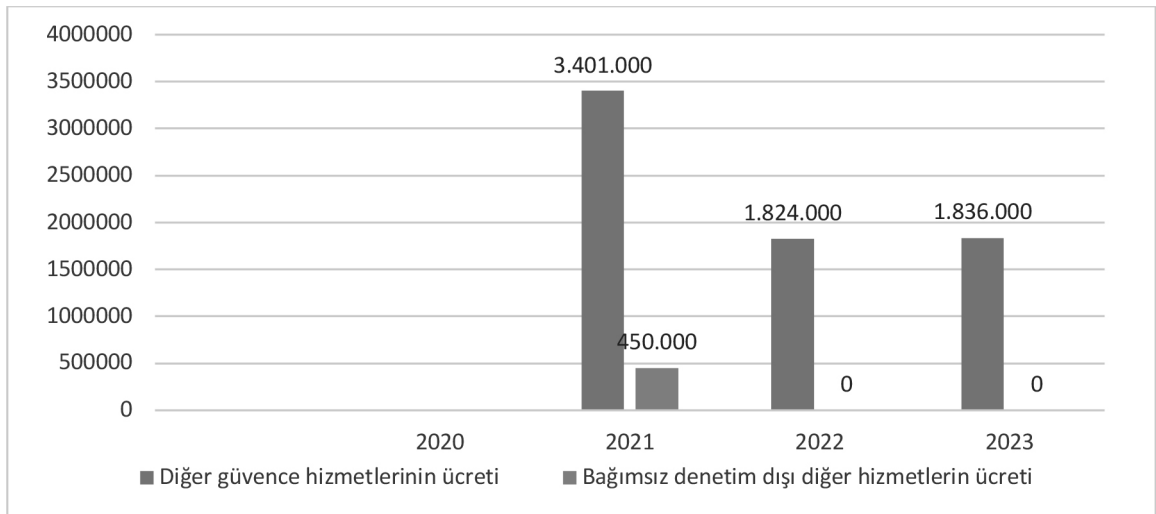

Şekil 1: Raporlama Dönemine Ait Bağımsız Denetim Ücret Dağılımı

Şekil 1 ve 2 değerlendirildiğinde katılım bankalarının en çok aldıkları denetim hizmeti raporlama dönemine ait bağımsız denetim hizmeti olduğu görülmektedir. Bu hizmete ilişkin ücretlerde son iki yılda yaklaşık %200 oranında artış olduğu görülmektedir. Vergi danışmanlık hizmeti kapsamında ödenen ücretlerin ise daha düşük bir oranda arttığı tespit edilmiştir.

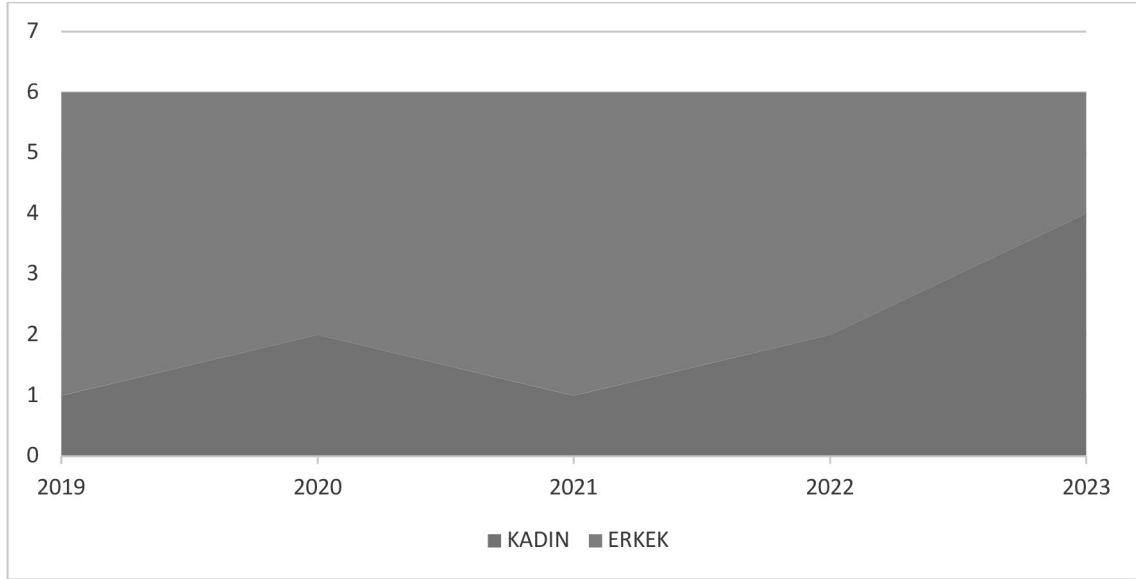

Şekil 2: Vergi Danışmanlık Hizmetlerine İlişkin Ücretler Dağılımı

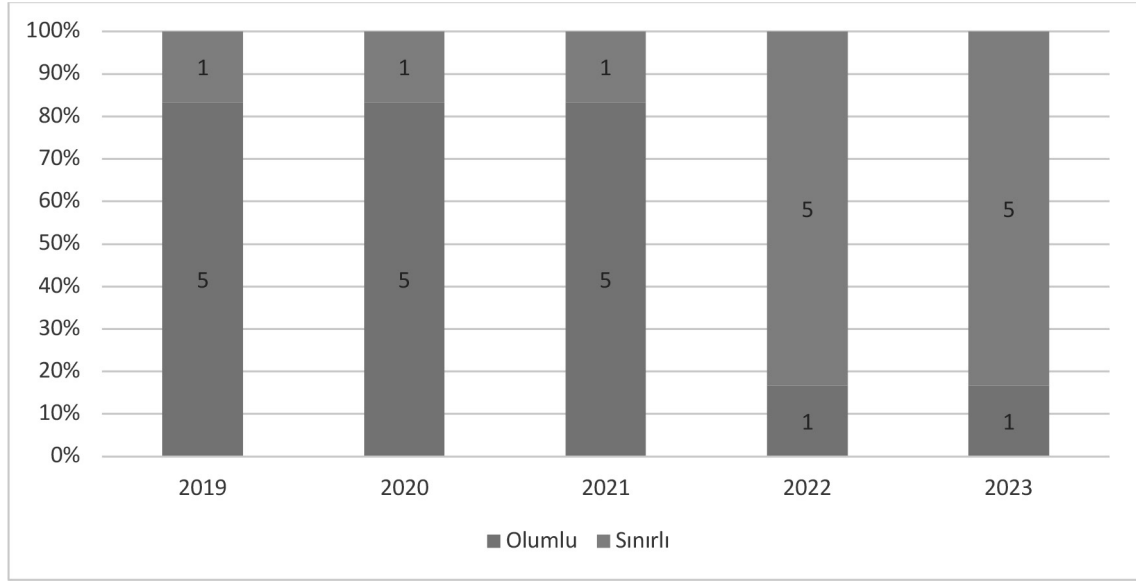
Şekil 3: Diğer Güvence Hizmetleri ve Bağımsız Denetim Dışı Diğer Hizmetlerin Ücret Dağılımları

Şekil 3 değerlendirildiğinde diğer güvence hizmetlerinin denetimi için bankaların ödedikleri ücretler vergi hizmeti ücretlerinden daha fazladır. Bankaların bağımsız denetim dışı diğer hizmetleri ise sadece 2021 yılında vardır. Şekil 1, Şekil 2 ve Şekil 3 birlikte değerlendirildiğinde bankaların hizmet aldıkları alanlar denetim ücretleri açısından: raporlama dönemine ait bağımsız denetim ve diğer güvence hizmetleri, vergi danışmanlık hizmetlerinden oluştuğu görülmektedir.

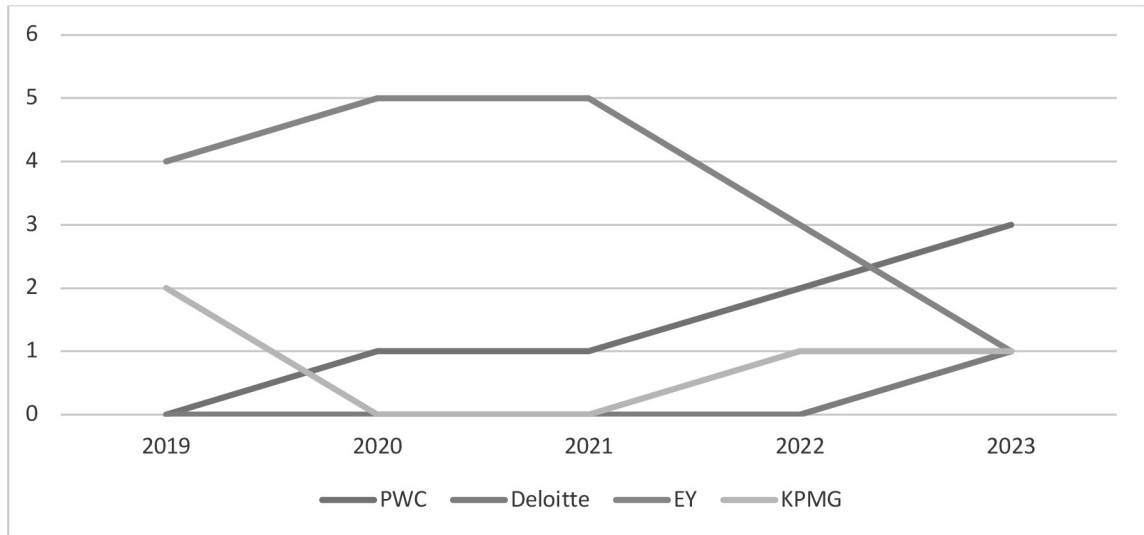
Şekil 4: Denetçi Cinsiyet Dağılımı

Şekil 4 incelendiğinde; katılım bankalarına hizmet veren bağımsız denetim firmalarının çoğunlukla denetim faaliyeti için sorumlu denetçi olarak erkek denetçileri tercih ettiği tespit edilmiştir. En çok sorumlu kadın denetçi ile katılım bankalarına hizmet sağlayan denetim firması ise PWC olarak belirlenmiştir. Araştırmanın bu sonuçları erkek denetçilerin katılım bankacılığı sektöründe denetim hizmetinde hâkim olduklarına işaret etmektedir. Özveren ve Türel (2021) tarafından daha büyük bir araştırma evreni üzerine yapılan çalışmada da erkek denetçilerin daha yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 5: Denetçi Görüş Dağılımı

Şekil 5 incelendiğinde katılım bankaları için hakim denetçi görüşü olumlu görüştür. Sınırlı görüş sayısı ise 13'tür. Bunun dışında bankalara verilmiş başka bir görüş bulunmamaktadır. Bağımsız denetim firmaları sınırlı denetim görüşünün dayanağı olarak sıklıkla bankalar tarafından ayrılan karşılıkların ilgili mevzuat ve standartların öngördüğü ilkeler dışında sunulduklarını açıkladıkları görülmektedir. Akdoğan (2020), tarafından yapılan çalışmada da araştırma evrenindeki şirketler için yüksek oranda denetçilerin olumlu görüş bildirdiği tespit edilmiştir. Bu bulgular katılım bankaları içinde yapılan bu araştırma sonuçları ile benzerlik göstermektedir.

Şekil 6: Denetçi Firma Dağılımı

Şekil 6 değerlendirildiğinde katılım bankalarının bağımsız denetim, vergi danışmanlığı ve güvence hizmetleri gibi faaliyetlerin dört büyük kabul edilen denetim firmaları tarafından sağlandığı görülmektedir. Diğer yandan katılım bankalarına en çok hizmet sunan denetim firması EY denetim firması ile PWC denetim firmasıdır. Akdoğan (2020) ve Özveren ve Türel (2021), tarafından yapılan çalışmalarda denetim hizmetinin büyük bir oranda 4 büyük olarak ifade edilen denetçiler tarafından yerine getirildiği belirlenmiştir. Bu sonuçlar katılım bankaları içinde yapılan bu araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir.

Tablo 7: Katılım Bankalarında Denetçiler Tarafından Belirlenen Kilit Denetim Konuları

Kilit Denetim Konuları	
Krediler ve alacaklara ilişkin beklenen kredi zarar karşılığı	4
“TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı” kapsamında “finansal varlıklara ilişkin sınıflama, ölçüm ve değer düşüklüğünün finansal tablolara alınması ve açıklamalar”	4
Kredilere İlişkin Değer Düşüklüğü	1
Türev Finansal Araçlar	1
İtfa edilmiş maliyetiyle ölçülen kredilere ilişkin değer düşüklüğü	2
Bilgi Teknolojileri Denetimi	1

Yukarıda tablo 7’de görüldüğü üzere denetçiler tarafından 6 farklı kilit denetim konusu belirlenmiştir. Bu çerçevede araştırmanın yapıldığı 2019-2023 yılları arasında incelenen bağımsız denetim raporlarında denetçilerin en sık belirlediği kilit denetim konusu “*Krediler ve alacaklara ilişkin beklenen kredi zarar karşılığı*” ve “*TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı*” kapsamında “*finansal varlıklara ilişkin sınıflama, ölçüm ve değer düşüklüğünün finansal tablolara alınması ve açıklamalar*” başlıklı konulardır. Kilit denetim konuları denetçilerin denetim faaliyetleri sırasında mesleki muhakemelerine göre belirlemiş oldukları konuları içermektedir. Bu çerçevede her denetçi belirlemiş olduğu konuyu kendi mesleki muhakemesine göre ele almaktadır. Aşağıda tablo 8’de bağımsız denetim raporlarında sıklıkla belirlenen kilit denetim konularına yönelik denetçi bazında ele alınmış şekli örnek olarak verilmiştir.

Tablo 8: Kilit Denetim Konuları Ele Alınış Şekli Örnekleri

Denetim Firması	Kilit Denetim Konuları	Kilit Denetim Konusu Ele Alınış Şekli Özeti
Deloitte	“Kredilere ilişkin “TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı” çerçevesinde belirlenen değer düşüklüğü”	“Denetim çalışmalarımızın bir parçası olarak aşağıdaki prosedürler gerçekleştirilmiştir: Kredilerin sınıflandırılması ile değer düşüklüğüne uğradığının tespiti ve değer düşüklüğü hesaplamalarına ilişkin Grup’un uyguladığı kilit kontrollerin tasarımı ve uygulanması ile faaliyet etkinliği değerlendirilerek test edilmiştir. Bu çalışmalarımıza dair prosedürlere bilgi sistemleri uzmanlarımız da katılmıştır. Örneklem finansal araçlar için, yönetimin muhasebe politikasını ve finansal aracın sınıflandırmasını değerlendirmek için ilgili sözleşme şartları okunmuş ve analiz edilmiştir” (Vakıf Katılım Bankası, Bağımsız Denetim Raporu, 2023)
PWC	“Krediler ve alacaklara ilişkin beklenen kredi zarar karşılığı”	“Gerçekleştirdiğimiz denetim çalışmaları dahilinde krediler ve alacakların aşamalarına göre sınıflandırılmasına ve beklenen kredi zarar karşılığı hesaplanmasına ilişkin Grup’un oluşturduğu politika, prosedür ve yönetim ilkelerini değerlendirdik. Bu ilkeler doğrultusunda tesis edilen sistem ve süreç kontrollerinin tasarım ve işletim etkinliklerini test ettik” (Emlak Katılım Bankası Bağımsız Denetim Raporu, 2023)
KPMG	“İtfa edilmiş mallı iyetiyle ölçülen kredilere ilişkin değer düşüklüğü”	“Bu alanda uyguladığımız denetim prosedürlerimiz prosedürler aşağıdakileri içermektedir: Kredi tahsisi, kullandırımı, teminatlandırma, tahsilat, takip, sınıflandırma ve değer düşüklüğü süreçlerine yönelik oluşturulan kontrollerin tasarım, uygulama ve işleyiş etkinliği bilgi sistemleri uzmanları ile beraber test edilmiştir”.

5. SONUÇ

Araştırmada katılım bankalarının bağımsız denetim raporlarının analizi yapılmıştır. Bu çerçevede BD-DK’ya kayıtlı 6 farklı katılım bankasının 2019-2023 yılları arasındaki 30 adet bağımsız denetim raporları içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir. Bağımsız denetim raporlarında denetçi görüşleri, denetçi görüş dayanakları, kilit denetim konuları ve denetçilerin mesleki muhakemesine göre ele alınış şekilleri, ödenen denetim ücretlerinin dağılımı, denetim faaliyetini yerine getiren denetçi büyüklüğü ve sorumlu denetçi cinsiyeti gibi başlıklar incelenmiştir. Araştırma verileri çalışma kapsamındaki bankalar için ayrı ayrı değerlendirilmiş olup, daha sonra katılım bankacılığının bütününe yönelik bulgular açıklanmıştır. Bu çerçevede araştırmada; katılım bankalarının en çok aldıkları denetim hizmetinin raporlama dönemine ait bağımsız denetim hizmeti olduğu görülmüştür. Bu hizmete ilişkin ücretlerde son iki yılda yaklaşık %200 oranında artış olduğu tespit edilmiştir. Vergi danışmanlık hizmeti kapsamında ödenen ücretler ise daha düşük bir oranda artmıştır. Katılım bankalarının diğer güvence hizmetlerinin denetimi için ödedikleri ücretler vergi hizmeti ücretlerinden daha yüksek olduğu görülmüştür. Katılım bankalarının bağımsız denetim dışı diğer hizmetler için yalnızca 2021 yılında ücret ödedikleri tespit edilmiştir. Katılım bankalarının hizmet aldıkları alanlar denetim ücretleri açısından bakıldığında; raporlama dönemine

ait bağımsız denetim hizmetleri ve diğer güvence hizmetleri, vergi danışmanlık hizmetlerinden oluştuğu tespit edilmiştir. Diğer yandan katılım bankalarına hizmet veren bağımsız denetim firmalarının çoğunlukla denetim faaliyeti için sorumlu denetçi olarak erkek denetçileri atadıkları görülmüştür. Katılım bankalarına en fazla sorumlu denetçi kadın olarak görevlendirme yapan denetim firması PWC olarak gözlemlenmiştir. Bununla birlikte denetçiler tarafından araştırma yapılan yıllarda katılım bankaları için hâkim denetçi görüşü olumlu görüş olarak tespit edilmiştir. Buna karşın sınırlı görüş sayısı ise 13 olarak tespit edilmiştir. Bu çerçevede bağımsız denetim firmaları sınırlı denetim görüşünün dayanağı olarak yoğunlukla bankalar tarafından “ayrılan karşılıkların” ilgili mevzuat ve standart düzenlemelerinin öngördüğü ilkeler dışında yapılması sebebiyle verildiği gözlemlenmiştir. Katılım bankalarının tamamının bağımsız denetim, vergi danışmanlığı ve güvence hizmetlerini dört büyük kabul edilen denetim firmalarından aldıkları tespit edilmiştir. Denetçiler tarafından incelenen yıllarda yoğunlukla sık belirlenen kilit denetim konuları ise “Krediler ve alacaklara ilişkin beklenen kredi zarar karşılığı” ve “TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı” kapsamında “finansal varlıklara ilişkin ölçüm ve değer düşüklüğünün finansal tablolara alınması ve açıklamalar” başlıklı konulardan oluştuğu tespit edilmiştir.

Bu çalışma katılım bankalarının belirli bir dönemine ait bağımsız denetim raporlarının içerik analizi ile incelemesine dayanmaktadır. Dolayısıyla araştırma bu kısıtlar altında gerçekleştirilmiştir. Gelecekteki çalışmalar için araştırmacılara daha sonraki dönemlerde katılım bankalarının karakteristik özellikleri (büyüklükleri, sermaye yapıları vb.) dikkate alınarak, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasında ilişkiler oluşturulup hipotezlerle ampirik olarak incelenmesi önerilebilir. Ayrıca ticari bankaları da dikkate alarak katılım bankalarının bağımsız denetim raporları ile karşılaştırılması yapılarak farklılıkların ortaya konulması gelecekte gerçekleştirilecek araştırmalara öneri olarak sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Ada, Ş., Yardımcıoğlu, M. (2021). Bağımsız denetim kalitesi üzerinde etkili olan faktörler üzerine bir yapısal eşitlik modellemesi. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13 (4), 3467-3485.
- Akçay, A., ve Bilen, A. (2018). Denetim kalitesi ve göstergeleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (40), 227-256.
- Akdoğan, N. (2020). Borsa İstanbul (BİST) şirketlerinin 2017 ve 2018 yıllarındaki denetim görüşleri ile bağımsız denetçi raporlarında verilen görüşün dayanağının incelenmesine yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 19(59), 1-18.
- Akdoğan, N., Güdü, E. S., Işık, A., Sevindik, İ., Şahin, D., & Özkan, G. (2018). 2014-2016 Yılları arasında BİST şirketleri ile ilgili denetim görüşleri. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, 18(54), 1-18.
- Ayanoğlu, Y., & Dölen, T. (2020). Sınırlı olumlu görüş verilen denetim raporlarının içerik analizi. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(3), 703-720.
- Aydın, A., & Çürük, T. (2017). Bağımsız denetçinin finansal tablolara ilişkin görüş oluşturma ve raporlama standardından kaynaklanan yükümlülükleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26(2), 226-238.
- Bakan, S., & Dursun, A. (2020). Bilgisayar destekli denetim tekniklerinin denetim riskine etkileri: İstanbul'da faaliyet gösteren bağımsız denetim kuruluşlarında bir uygulama. *Muhasebe ve Denetime Bakış Dergisi*, (61) : 55-82.
- Blandón, J.G., & Bosch, J.M.A. (2013). Audit firm tenure and qualified opinions: New evidence from Spain. *Spanish Accounting Review*, 16(2), 118-125.
- Bozkurt, N. (2006). *Muhasebe denetimi*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Carson E., Ferguson A., ve Simnett, R. (2006). Australian audit reports: 1996–2003. *Australian Accounting Review*, 16(40), 89-96.
- Defond, M., Zhang, J. (2013). A review of archival auditing research. *Journal of Accounting and Economics*, 58(2-3), 275-326.
- Erden, B. & Yanık, R. (2022). Sektörel gelişimde bağımsız denetim ve kamu denetimi birlikteliği: Katılım bankacılığı örneği. *Journal of Academic Value Studies*, 8(3), 204-219.
- Erdoğan, S., ve Kutay, N. (2016). Türkiye'de bağımsız denetim şirketlerinin karakteristiklerinin bağımsız denetim gelirleri üzerindeki etkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(27), 105-122.
- Güredin E. (2010). *Denetim ve Güvence Hizmetleri* (13. Baskı). İstanbul: Türkmen Kitabevi Yayınları.
- Karyağdı Güngör, N., Koca, N. (2022). Bağımsız denetim kalitesi muhasebe bilgi kalitesini etkiler mi? Yapılan çalışmalar açısından bir değerlendirme. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(14), 147-164.
- Keleş, D. (2022). İslami finansal kurumların bağımsız denetim raporlarının içerik analizi yöntemiyle incelenmesi: Katılım bankaları örneği. İ. Çemberlitaş (Ed.), *İslami Finansal Kurumlar Üzerine Güncel Teorik ve Uygulamalı Çalışmalar* (s. 99-112). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özveren, C. ve Türel, A. (2021). Türkiye'de bağımsız denetim raporları: 2016-2020 yılları arası bir inceleme. *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 429-441.
- Yaşar, A. (2015). Olumsuz denetim görüşü ve bağımsız denetçi değişikliği arasındaki ilişki: borsa istanbul sanayi şirketleri üzerine bir uygulama. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*(65), 81-96.
- Yaşar, A. & Çetin, E. (2023). BİST Şirketleri bağımsız denetim raporlarının sorumlu denetçi cinsiyeti yönünden incelenmesi. *Muhasebe ve Finans İncelemeleri Dergisi*, 6(1), 84 – 94.
- Yaylalı, İ. (2024). Sürekli denetim, bağımsız denetim ve hile denetimi etkinliği: Denetçi görüşüne etkisi. *Denetim*(29), 80-96.